

**KULLANICI MEMNUNİYETİ VE ÇEVRE YANLISI DAVRANIŞ EĞİLİMİ: UZUNGÖL
TABİAT PARKI ZİYARETÇİLERİ ÖRNEĞİ**

**USER SATISFACTION AND PRO-ENVIRONMENTAL BEHAVIOUR: A CASE STUDY OF
VISITORS TO UZUNGÖL NATURE PARK**

Dr. Doruk Görkem ÖZKAN

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü,
dorukgorkemozkan@gmail.com Trabzon/Türkiye

ÖZ

Günümüzde tabiat parkları, sunduğu doğal güzelliklerinin yanında, sahip oldukları bu özellikler ile rekreasyonel kullanımlara da olanak sağlayan ve oldukça önemli turizm potansiyeli taşıyan konumlardır. Bu boyutuyla doğa tabanlı rekreasyon alanlarında koruma – kullanım dengesini araştıran çalışmalar oldukça önem kazanmaktadır. Rekreasyonel aktivitelerin plansız oluşumu ve doğaya olumsuz müdahaleler, bugün önemli sayılan doğa tabanlı turizm alanlarının ileride ziyaretçi sayılarının önemli düzeyde düşüş yaşayacağına işaretidir. Bu nedenle bu çalışmada, zengin flora ve faunasıyla oldukça önemli turizm potansiyeline sahip Uzungöl Tabiat Parkı kullanıcılarının memnuniyet faktörleri ve çevre yanlısı davranış eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın amacı rekreasyonel amaçlı park kullanıcılarının memnuniyet faktörlerinin belirlenmesi ve çevre yanlısı davranış eğilimleri üzerinde etkilerinin ortaya koyulmasıdır. Bu kapsamda Uzungöl Tabiat Parkında 240 katılımcı ile 2017 yılının Haziran ve Eylül ayları arasında anket çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak katılımcıların memnuniyet faktörleri doğal güzellikler, aktivite olanakları, sosyalleşme, ulaşılabilirlik ve ekipman olanakları olarak belirlenmiştir. Bu faktörlerin çevre yanlısı davranış eğilimi üzerindeki etkilerini ortaya koymak amacıyla regresyon analizleri gerçekleştirilmiş ve çevre yanlısı davranış eğilimini açıklayan model ortaya koyulmuştur. Çalışma sonucunda Tabiat parkında çevre yanlısı davranış eğilimini arttıran memnuniyet faktörleri doğal güzellikler, aktivite olanakları, sosyalleşme ve ekipman olanakları olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda çalışmanın sonucunda, kültürel ve doğal kaynakları korumakla görevli planlayıcılar ve yöneticiler için hangi kriterlerin göz önünde bulundurulması gerektiği önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uzungöl Tabiat Parkı, Rekreasyon, Kullanıcı Memnuniyeti, Çevre Yanlısı Davranış

ABSTRACT

Today, nature parks, besides the natural beauties that they offer, are places that carry recreational uses with these features they possess and carry a considerable tourism potential. With this dimension, studies that study conservation - use balance in nature - based recreation areas gain importance. Unplanned occurrences of recreational activities and negative interventions to nature indicate that the number of nature-based tourism areas, which are considered to be important today, will decrease considerably in the future. For this reason, this study examines the relation between the satisfaction factors of the users of Uzungöl Nature Park and pro-environment behavior tendencies, which has a considerable tourism potential with its rich flora and fauna. The purpose of the study is to determine the satisfaction factors of recreational park users and to determine the effects on pro-environment behavior tendencies. Within this scope, a survey was conducted between June and September of 2017 with 240 participants at Uzungöl Nature Park. As a result, participants' satisfaction factors were determined as natural beauties, amenities, socialization, accessibility and equipment possibilities. Regression analyzes were conducted to reveal the effects of these factors on the tendency towards pro-environment behavior and a model explaining the trend of pro-environment behavior was put forward. As a result of the study, satisfaction factors that increase the tendency towards environment-friendly behavior in the natural park are determined as natural beauties, amenities, socialization and equipment possibilities. As a result of working in this direction, it has been suggested which criteria should be taken into consideration for planners and managers who are responsible for protecting cultural and natural resources.

Key Words: Uzungöl Nature Park, Recreation, User Satisfaction, Pro-Environmental Behavior

1. GİRİŞ

Günümüzde kentlerdeki nüfusun artışı ve hızlı kentleşme, kentlerdeki nitelikli yeşil alan miktarını hızla azaltmakta ve yok etmektedir. Kentlerde azalan açık yeşil mekanlar, insanların ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılayamayacak noktaya gelmiştir. Bunun sonucunda insanların kent dışında doğal alanlardan rekreasyon amacıyla yararlanma isteği yoğunlaşmıştır. Bu nedenle korunan alanlar ülkemizde giderek önem kazanmakta ve bu alanlar içerdikleri rekreasyonel aktivitelerle yoğun kullanımları bünyesinde barındırmaktadır.

Milli parklar, tabiat koruma alanları, tabiat anıtları, yaban hayatı geliştirme sahaları ve tabiat parkları korunan alanlar kapsamında ele alınmaktadır. 2017 yılı itibariyle ülkemizde 213 tabiat parkı mevcuttur. Korunan alanların önemli çoğunluğunu oluşturan tabiat parkları, ekolojik sürdürülebilirliğin yanında rekreasyonel etkinliklere de olanak sağlamaktadır.

Rekreasyon Latince yenilenme anlamını taşıyan “recreatio” kelimesinden gelmektedir. Mc Lean, Hurd ve Rogers rekreasyonu; kamusal, yarı kamusal ve özel oluşumlar vasıtasıyla, toplum merkezleri, spor alanları, eğlence alanları, su parkları ve parklarda gerçekleştirilen etkinliklerin tümü olarak tanımlamışlardır. Altunkasa ve Uzun (1991)’a göre rekreasyon; kişilerin serbest zamanlarında, günlük yaşamdaki yoğun çalışma etkisinden kurtulmak amacıyla gerçekleştirdikleri çeşitli etkinlikleri içermektedir. Rekreasyon alanları ise rekreasyonel etkinliklerin gerçekleştirildiği konumlar olarak tanımlanmaktadır. Özellikle kent içinde doğadan uzak yaşayan insanlar, doğa ile baş başa kalabilecekleri rekreatif alanlara yönelmekte ve bu alanlardan birtakım beklentiler içerisine girmektedirler. Kullanıcılar rekreasyon alanlarından; özgürlük hissi, zevk, neşe, macera, bireysel ve toplumsal yarar, sosyallik vb. birçok beklenti içerisine girmektedir Bunlardan en önemlisi hiç kuşkusuz kullanıcıların gerçekleştirdikleri rekreatif etkinliklerden memnuniyet düzeyleridir.

Memnuniyet kavramı, turizm, serbest zaman, rekreasyon, çevresel psikoloji gibi disiplinlerle ilgili birçok araştırmacının dikkatini çekmiştir (Neal&Gursoy,2008). Canter and Rees (1982), memnuniyet kavramını, kullanıcıların hedefine ulaşmasına yardımcı olan mekanın olanakları olarak tanımlamışlardır. İnsanın rekreatif amaçlarla mekanlar kurduğu etkileşimde, mekanların sunduğu fiziksel ve sosyal özelliklerin, kullanıcı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılama düzeyi, memnuniyet düzeyini belirler (Herting & Guest, 1985; Eisenhauer et al., 2000; Kyle, 2004a, 2004b). Konumun memnuniyeti oluşturmada kolaylık sağlayacak özellikleri, o konumdaki favori etkinliğin gerçekleşmesine olanak sağlamaktadır (Halpenny,2006). Kullanıcıda memnuniyet duygusu oluşturan mekanlar ise, sosyal etkileşim, kişisel beceriler, hatıralar ve deneyim kazanma gibi pozitif çıktılara olanak sağlar (Özkan, 2017). Memnuniyet duygusu oluşturan mekanlarda en önemli pozitif çıktılardan biri de çevre yanlısı koruma eğilimi oluşturmaktadır.

Toplum ve bireylerin açık hava rekreasyon aktivitelerini gerçekleştirmesine ve böylece doğa ile yenilenmesine olanak sağlayan mekanların başında tabiat parkları gelmektedir. Günümüzde doğa tabanlı rekreasyon aktiviteleri , içinde buldukları ekosistem üzerinde baskı oluşturmaktadır (Stankowich, 2008; Flather ve Cordell, 1995). İnsan ve çevre etkileşimi kurgulanmamış ve iyi planlanmamış rekreasyon aktiviteleri özellikle doğa tabanlı rekreasyon alanlarında olumsuz çevresel etkiler oluşturmaktadır. Bu nedenle son yıllarda ulusal ve uluslararası kamuoyunda, doğanın korunması ve kullanımıyla ilgili çalışmaların yoğunlaştığı görülmektedir. Özellikle tabiat parklarında, koruma ve rekreasyonel kullanımların dengelenmesi gerekmektedir. bu amaçla korunan alanlarda rekreasyon aktiviteleri üzerine çalışma yapmış yazarların ortak kurgusu, bu alanların sunduğu rekreatif olanakların kullanıcılarda memnuniyet duygusu oluşturmaları gerektiği yönündedir. Bu araştırmalar, kullanıcı memnuniyetinin sağlandığı rekreasyon alanlarında çevre yanlısı koruma eğiliminin artacağı ve bu şekilde koruma dengesinin oluşturacağını savunmuşlardır (Lopez-Mosquera ve Sanchez, 2011; Pelletier, Legault ve Tuson, 1996; Stedman, 2002; Uzzell vd., 2002).

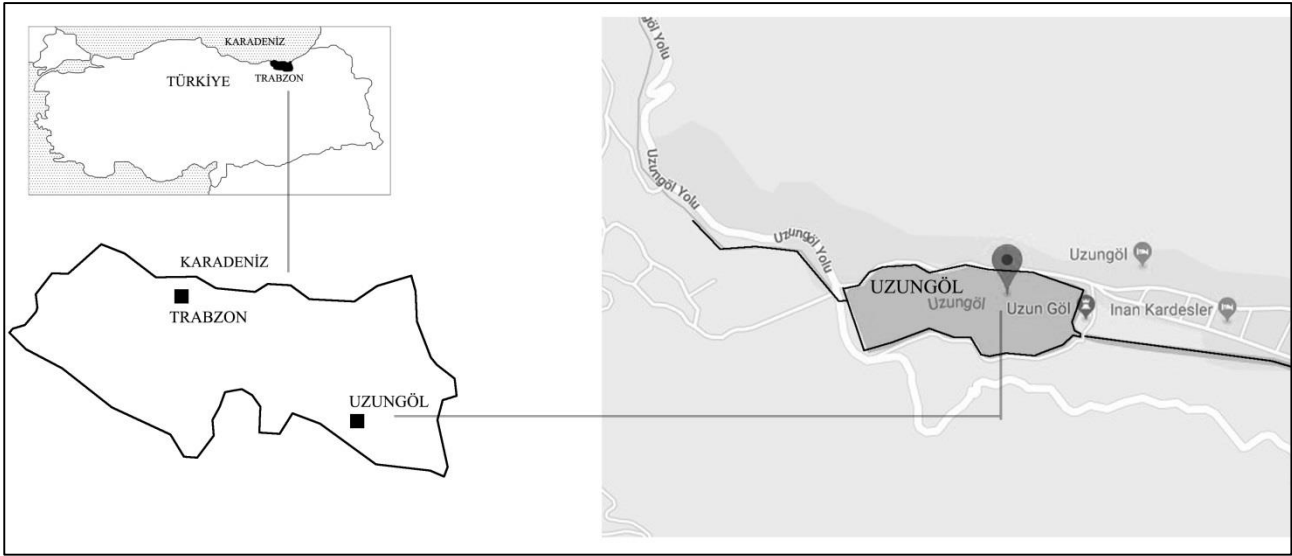
Çevre yanlısı davranış, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımında birey veya grubun korumacı davranışları olarak tanımlanmıştır (Sivek ve Hungerford, 1990). Davranış ve çevresel tutum arasındaki bu ilişki, çevreyi etkileyecek davranışlara yönelik tutuma dayanmaktadır. Rekreasyon literatürü bünyesinde birkaç çalışma, kullanıcı memnuniyeti ve çevresel davranış arasındaki ilişkiyi açıklamıştır (Stedman, 2002; Uzzell vd., 2002). Kültürel ve doğal kaynakları korumakla görevli planlayıcılar ve yöneticiler, peyzaj ve doğal kaynakların korunmasına destek için insanların kararlarını hangi faktörlerin etkilediğinin belirlenmesiyle ilgilidirler. Bu nedenle bu çalışma, kullanıcının rekreasyon aktivitelerinden duyduğu memnuniyet ve çevre yanlısı davranış eğilimleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Araştırma alanı olarak seçilen Uzungöl Tabiat Parkı, kent merkezi dışında alternatif bir kırsal rekreasyon alanı niteliği taşıması ve giderek artan kullanımların doğaya olumsuz yönde müdahaleler oluşturmaları açısından incelemeye değer bulunmuştur. Bu kapsamda araştırmada kullanıcıların demografik özellikleri, alanın rekreasyonel olanaklarından duydukları memnuniyet faktörleri, çevre yanlısı koruma davranışları ve bunlar

arasındaki ilişkiler irdelenmiştir. Bu sayede kullanıcı memnuniyet düzeyini olumlu yönde geliştiren önerilerin neler olabileceği belirlenmeye çalışılmıştır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Zengin bitki örtüsü ve hayvan çeşitliliğinin yanısıra kendine özgü göl manzarasına sahip olan Uzungöl Tabiat Parkı, çeşitli rekreasyonel aktivitelere olanak sağlamaktadır. Zengin flora ve fauna yapısı, eşsiz jeolojik ve jeomorfolojik oluşumları doğal bir set gölü olan Uzungöl Tabiat Parkının kaynak değerlerini oluşturmaktadır. Trabzon ili Çaykara ilçesi sınırlarında bulunan alan 10.10.1989 yılında tabiat parkı ilan edilmiş ve toplamda 1625 ha. alanı kapsamaktadır (Şekil 1). Araştırma alanı, Trabzon merkezine 99 km uzaklıkta olup, coğrafi koordinatlar bakımından $40^{\circ} 16' 14''$ - $40^{\circ} 28' 42''$ doğu boylamları ile $40^{\circ} 30' 50''$ - $40^{\circ} 38' 08''$ kuzey enlemleri arasında yer almaktadır (Anonim, 1981). Bölgede 311 cinse ait 658 bitki taksonu, 90 memeli türü ve 250 kuş türü bulunmaktadır. Tabiat Parkında doğa yürüyüşü, manzara seyir, foto safari, kamp, yaban hayatı gözlemi ve çeşitli rekreasyonel etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Tüm bu özellikleriyle Uzungöl ve çevresi büyük bir turizm potansiyeli oluşturmakta ve yılda yaklaşık bir milyon ziyaretçi sayılarına ulaşmaktadır.

Şekil 1. Uzungöl Tabiat Parkının Konumu

Bu araştırmada, Uzungöl Tabiat Parkında bulunan ve rekreatif etkinliklere katılan kullanıcılarla yüz yüze anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Anket çalışması bölgede en yoğun kullanımın yaz aylarında oluşması sebebiyle 2017 yılının Haziran ve Eylül ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Kullanıcıların rastgele seçildiği anket çalışması 240 kişiye uygulanmıştır. Kullanıcıların mekan deneyimlerini ölçmek için kullanılan bir ölçüm tekniği olan Likert tutum skalası tekniğiyle elde edilen yanıtların veriye dönüştürülmesi gerçekleştirilmiştir. Bu verilerin değerlendirilip istatistiki analizlerini gerçekleştirmek için özellikle sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan SPSS 24.0 programı kullanılmıştır.

Araştırmanın amaçları doğrultusunda, konuyla ilgili literatür taranarak oluşturulan veri toplama aracı üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kullanıcıların demografik özelliklerine, ikinci bölümde memnuniyet düzeylerine ve son bölümde çevre yanlısı davranış eğilimlerine ilişkin verilerin toplanması amaçlanmıştır. Veri toplama aracının ikinci bölümü, kullanıcı memnuniyet düzeylerinin değerlendirilmesini içeren ölçekte 5'li Likert tipi ölçek uygulanmış ve 19 oluşmaktadır. Soruların hazırlanmasında Newman ve Dawson (1998), PPS (2000), Müderrisoğlu vd.(2005), Yüksel vd. (2010) ve Ramkisson ve Mavondo (2014)'ün çalışmalarından yararlanılarak memnuniyet değerlendirme ölçeği oluşturulmuştur. Araştırmanın son bölümünde ise kullanıcıların tabiat parkındaki çevre yanlısı davranış eğilimlerini ölçmek amacıyla Halpenny (2010)'ün çevre yanlısı davranış eğilimi ölçeğinden yararlanılmıştır. Uzungöl Tabiat Parkı kullanıcılarına ait memnuniyet düzeylerini değerlendirmek için hazırlanan sorulara faktör analizleri uygulanmıştır. Elde edilen faktörler ile çevre yanlısı davranış eğilimi arasındaki ilişki korelasyon ve çoklu doğrusal regresyon analizleri ile açıklanacaktır. Veri analizlerinin en önemli amacı, birçok çevresel değişkenin (bağımsız değişken), memnuniyet (bağımlı değişken) ile arasındaki ilişkiyi açıklamak ve memnuniyeti belirleyen faktörleri ortaya koymaktır.

3. BULGULAR

3.1. Kullanıcıların Kişisel Özellikleri

Ankete katılan kullanıcıların kişisel özellikleri ve mekan kullanım tercihlerine ilişkin sorulara verdiği yanıtlar tablo 1’de sunulmuştur. Ankete katılan kullanıcıların %44,6’sı kadın %54,4’ü erkektir. Katılımcıların yaş gruplarını incelediğimizde 26-35 yaş grubunun %36,9 ile en yüksek orana sahip olduğu görülmektedir. Kullanıcıların alana geliş uzaklıklarını incelediğimizde, en yüksek oranın %38,7 ile 0-100 km uzaklıktan gelenlerin oluşturduğu görülmektedir. Mekana ilk kez gelen kullanıcıların %41,3 ile ve 3-5 saat aralığında vakit geçiren kullanıcıların %36,4 ile en yüksek orana sahip oldukları görülmektedir.

Kişisel Özellikler ve Kullanım Tercihleri		Oran (%)
Cinsiyet	Kadın	44,6
	Erkek	55,4
Yaş	15-25	24,2
	26-35	36,9
	36-45	17,4
	46-55	15,8
	56-65	5,2
	66 ve üstü	0,5
Geldiği uzaklık	0-100 km	38,7
	101-300 km	27,9
	301-600 km	19,4
	601 km ve üstü	14,0
Kullanım sıklığı	15 günde bir	2,3
	Ayda bir	3,7
	Yılda birkaç kez	19,5
	Çok ender	33,2
	İlk gelişim	41,3
Kullanım süresi	1-2 saat	13,3
	3-5 saat	36,4
	5 saatten fazla	31,2
	1-2 gün	15,9
	3 günden fazla	3,2

3.2. Kullanıcıların Mekan Memnuniyet Düzeylerine İlişkin Bulgular

Anketin ikinci bölümü, Uzungöl Tabiat Parkı kullanıcılarının memnuniyet düzeylerinin ortaya koyulmasına yöneliktir. Kullanıcıların memnuniyet düzeylerine ilişkin ortalama değerler ve faktör analizi sonuçları tablo 2’de sunulmuştur. Uzungöl Tabiat Parkı kullanıcılarının memnuniyet düzeylerini belirlemek amacıyla hazırlanan 19 soruluk ölçeğin ortalama değerinin 3,04 olduğu ortaya koyulmuştur. Katılımcılardan elde edilen verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını tespit etmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett testi uygulanmıştır. KMO katsayısı 0,764, Barlett testi sonucu 3791,041 bulunmuştur. Bu sonuçlar faktör analizi yapabilmek için örneklem büyüklüğünün yeterli ve verilerin faktör analizi için uygun olduğunu ortaya koymuştur.

Memnuniyet ölçeğinin faktör yapısının belirlenmesinde öncelikle açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Açımlayıcı faktör analizi için Spss 24.0 programı kullanılmış ve ölçeğin faktör analizine uygunluğunu gösteren çeşitli güvenilirlik testleri uygulanmıştır. Analizde varimax rotasyonlu temel bileşenler analizi uygulanmış ve sonucu 0,30’dan düşük olan faktör yükleri gizlenmiştir. Tablo 2’de görüldüğü üzere tabiat parkı kullanıcı memnuniyet kriterlerini %76,840 varyansla açıklayan 5 alt boyut bulunmuştur. 19 ölçütün Cronbach Alpha değeri 0,855 ile yüksektir.

Analiz sonucunda 1.faktör “doğal özellikler” olarak isimlendirilmiştir. Bu faktör tek başına toplam varyansın %28,965’ini oluşturmakta ve Cronbach Alpha değeri 0,920’dir. 2.faktör “aktivite olanakları” olarak isimlendirilmiştir. Bu faktör toplam varyansın %17,946’lık kısmını oluşturmakta ve Cronbach Alpha değeri 0,887’dir. 3.faktör “sosyalleşme” olarak isimlendirilmiştir. Bu faktör toplam varyansın %13,545’ini oluşturmakta ve Cronbach Alpha 0,895’dir. 4.faktör “ulaşılabilirlik” olarak isimlendirilmiştir. Bu faktör toplam varyansın %10,725’ini oluşturmakta ve Cronbach Alpha değeri 0,915’dir. 5. ve son faktör “ekipman olanakları” olarak isimlendirilmiştir. Bu faktör toplam varyansın %5,659’luk kısmını oluşturmakta ve Cronbach Alpha değeri 0,725’dir.

Tablo 2. Uzungöl Tabiat Parkı memnuniyet faktörleri

Faktörler	X	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans %	Cronbach's Alpha
Doğal Özellikler			28,965	0,920
Doğal güzellikler	3,37	0,966		
Manzara	3,36	0,954		
Sessizlik ve huzur	3,37	0,929		
Doğal yaşam	3,33	0,710		
Aktivite Olanakları			17,946	0,887
Etkinlik çeşitliliğı	2,83	0,881		
Temizlik ve bakım	2,93	0,880		
Hizmet kalitesi	2,80	0,848		
Mekanların popülaritesi	3,05	0,673		
Sosyalleşme			13,545	0,895
Ortak kullanımlar	3,00	0,842		
Karşılaşmalara olanak tanınması	2,91	0,811		
Kullanıcı çeşitliliğı	2,90	0,792		
Az para ile çok eğlenmek	2,75	0,769		
Ulaşılabilirlik			10,725	0,915
Yakınlık	3,89	0,960		
Çeşitli ulaşım araçlarının varlığı	3,87	0,894		
Kolay ulaşılabilmesi	3,81	0,851		
Ekipman Olanakları			5,659	0,725
Restoran/Cafe	2,35	0,878		
Aydınlatma	2,16	0,870		
Otopark	2,56	0,539		
WC/Çöp kutusu/Yönlendirme	2,53	0,481		
Toplam Varyans (%)			76,840	

3.3. Kullanıcıların Çevre Yanlısı Davranış Eğilimlerine İlişkin Bulgular

Anketin üçüncü bölümü, Uzungöl Tabiat Parkı kullanıcılarının çevre yanlısı davranış eğilim düzeylerinin ortaya koyulmasına yöneliktir. Kullanıcıların çevre yanlısı davranış eğilimlerine ilişkin ortalama değerler ve faktör analizi sonuçları tablo 3’de sunulmuştur. Katılımcılardan elde edilen verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını tespit etmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett testi uygulanmıştır. KMO katsayısı 0,712, Barlett testi sonucu 3573,532 bulunmuştur. Bu sonuçlar faktör analizi yapabilmek için örneklem büyüklüğünün yeterli ve verilerin faktör analizi için uygun olduğunu ortaya koymuştur. Katılımcıların çevre yanlısı davranış eğilimleri ölçmek için hazırlanan 11 soruluk ölçek tek faktörde toplanmış ve bu faktörün varyansı %68,207 olarak açıklanmıştır. Bu faktör “çevre yanlısı davranış eğilimi” olarak isimlendirilmiştir.

Tablo 3. Çevre Yanlısı Davranış Eğilimi Faktör Yapısı

Faktörler	X	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans %
Çevre Yanlısı Davranış Eğilimi			
Diğer kullanıcılardan arta kalan çöpleri toplam	2,84	0,882	
Arkadaşlarıma Uzungöl tabiat parkında ve diğer korunan alanlarda hayvanları beslememelerini söylerim	2,92	0,824	
Uzungöl tabiat parkı ve benzeri korunan alanları destekleyen dilekçelere katılırım	3,92	0,813	
Uzungöl tabiat parkının doğal çevresi hakkında daha fazla bilgi edinmek isterim	3,27	0,794	
Uzungöl Tabiat parkına veya benzeri parklara ve doğa alanlarına yardım eden projelerde gönüllü olmak için zaman ayırırım	3,19	0,788	
Uzungöl tabiat parkındayken başkalarının atıklarını azaltmaya teşvik eder ve atıklarını toplam	2,96	0,763	
Uzungöl tabiat parkını ve parklarını yönetmekle ilgili bir halka açık toplantıya katılırım	3,54	0,702	
Uzungöl tabiat parkının geliştirilmesi ve korunması için kullanılacak ise ücretler arttırılabilir.	2,80	0,663	
Çevresel etkilerden korunmaya ihtiyaç varsa, uzungöl tabiat parkında favori etkinliklerime katılımımı azaltırım.	4,13	0,659	
Çevresel etkilerden korunmaya ihtiyaç varsa, uzungöl tabiat parkında favori yerlerimin ziyaretlerimi keserim.	4,02	0,645	
Uzungöl gibi tabiat parklarının korunması için bağışlara katkıda bulunurum.	3,62	0,633	
Toplam Varyans (%)			68,207

3.4. Kullanıcı Memnuniyeti ve Çevre Yanlısı Davranış Eğilimi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Kullanıcı memnuniyetinin alt boyutları olan doğal özellikler, aktivite olanakları, sosyalleşme, ulaşılabilirlik ve ekipman olanakları boyutlarının çevre yanlısı davranış eğilimi ile olan ilişkilerini belirlemek amacıyla korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir (Tablo 4). Korelasyon analizinin sonuçlarına göre Doğal özellikler faktörü ile çevre yanlısı davranış eğilimi arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır ($r=0,762^{**}$; $p=0,000$). Aktivite olanakları faktörü ile çevre yanlısı davranış eğilimi arasında anlamlı ve pozitif ilişki vardır ve bu ilişki düzeyi orta düzeydedir ($r=0,652^{**}$; $p=0,000$). Bir diğer faktör olan sosyalleşme faktörü ile çevre yanlısı davranış eğilimi arasında da anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır ve bu ilişki düzeyi de orta düzeydedir ($r=0,638^{**}$; $p=0,000$). Ulaşılabilirlik faktörü ile çevre yanlısı davranış eğilimi arasında ise anlamlı ve pozitif bir ilişki yoktur ($r=0,095$; $p=0,142$). Son olarak ekipman olanakları ile çevre yanlısı davranış eğilimi arasında ise anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır ve bu ilişki düzeyi düşüktür ($r=0,386^{**}$; $p=0,000$).

Tablo 4. Kullanıcıların memnuniyet düzeylerine ilişkin faktörler ile diğer faktörler arasındaki ilişkiler

Değişkenler	Memnuniyet
Doğal güzellikler	0,672 ^{**}
Aktivite olanakları	0,652 ^{**}
Sosyalleşme	0,638 ^{**}
Ulaşılabilirlik	0,095
Ekipman olanakları	0,386 ^{**}
Cinsiyet	0,020
Yaş	0,072
Geldiği uzaklık	0,056
Kullanım sıklığı	0,324 ^{**}
Kullanım süresi	0,352 ^{**}

* $p<0,05$, ** $p<0,01$

Çevre yanlısı davranış eğilimini yordayan faktörleri belirlemek için ise regresyon analizi gerçekleştirilmiştir (Tablo 5). Regresyon analizi sonucunda, memnuniyet ile ilişkili olan kullanım sıklığı ve kullanım süresi değişkenlerinin modele eklenemediği görülmüştür. Tablo 5’de, memnuniyet faktörlerinden “ulaşılabilirlik” faktörü hariç tüm faktörlerin çevre yanlısı davranış eğilimini yordadığı görülmektedir. Değerler kademeli bir artış göstererek 4. ve son adımda R^2 değeri 0,741 olarak hesaplanmıştır. Analiz doğrusal modele uygundur ($F_{(4-235)} = 168,065$; $p=0,000$) ve oto korelasyon yoktur. Bu durumda tablo 5’deki memnuniyet faktörlerinin çevre yanlısı davranış eğilimi üzerinde pozitif yönde anlamlı bir etkisinin olduğu istatistiksel açıdan ortaya koyulmuştur.

Tablo 5. Çevre yanlısı davranış eğilimine etki eden memnuniyet faktörlerini belirlemeye yönelik regresyon analizi

Değişkenler	B	Std. Hata	β (Beta)	t	p
4 Sabit Sayı	2,825	0,117		67,040	,000
Doğal güzellikler	0,931	0,042	0,732	22,050	,000
Aktivite olanakları	0,488	0,045	0,384	11,568	,000
Sosyalleşme	.0,236	0,039	0,185	5,578	,000
Ekipman olanakları	0,194	0,026	0,153	4,596	.000

$R=0,861$; $R^2=0,741$; Düzeltilmiş $R^2=0,737$; Model $F_{(4-235)} = 168,065$; $p<0,01$

Sonuç olarak araştırma kapsamında Uzungöl Tabiat Parkı kullanıcı memnuniyetine ait faktörler, çevre yanlısı davranış eğilimi ve tüm bunların bir arada değerlendirilmesine ilişkin bulgular ortaya koyulmuştur.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Doğal bir set gölü olan Uzungöl ve çevresi, zengin flora ve fauna yapısıyla büyük bir turizm potansiyeli oluşturmaktadır. Tabiat parkı ve çevresinde giderek artan ziyaretçi sayısı beraberinde doğaya müdahalelerin artmasına sebep olmaktadır. Göl ekosistemindeki bozulma, tabiat parkı çevre düzenlemelerinin yetersiz oluşu, aktivite alanlarının yanlış planlanması ve doğaya artan baskı, bu alana gelen ziyaretçi sayısını giderek olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir. Bu nedenle, tabiat alanlarındaki kullanıcı memnuniyeti ve çevre yanlısı davranış eğilimini ele alan bu çalışma, bu boyutuyla önem kazanmaktadır.

Uzungöl Tabiat Parkı kullanıcılarının memnuniyet düzeyleri ve çevre yanlısı davranış eğilimlerinin belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada, ilk bölümde kullanıcıların kişisel özellikleri ve mekan kullanım

özellikleri, ikinci bölümde kullanıcı memnuniyetini etkileyen faktörler, üçüncü bölümde çevre yanlısı davranış eğilimleri ve son bölümde bunların birbirleriyle olan ilişkileri irdelenmiştir.

Araştırmada, park alanlarına ait kullanıcı memnuniyet kriterlerinin 5 farklı faktörde toplandığı görülmektedir. Bu sonuç Uzun (2005), Çetinkaya ve ark.(2015) ve Müderrisoğlu ve ark.(2015)'nin çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir. Uzungöl Tabiat Parkı kullanıcı memnuniyetini etkileyen en önemli faktörler sırasıyla, doğal güzellikler, aktivite olanakları ve sosyalleşme faktörleridir. Bu sonuç doğa tabanlı rekreasyon alanlarında, doğal güzelliklerin yanısıra, kullanıcıların birbirleriyle etkileşimini arttıran ve sosyalleşme olanak sağlayan mekânsal düzenlemelerin de oldukça önemli olduğunu ortaya koyan çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Ramkisson ve Mavondo,2014). Memnuniyeti etkileyen ulaşılabilirlik ve ekipman olanakları faktörleri diğer faktörlere göre daha az etki göstermektedir. Günümüzde ulaşım araçlarının ve imkanlarının artışı, ulaşılabilirlik faktörünün kullanıcı memnuniyetini belirlemede daha az etkili çıkmasıyla ilişkilendirilebilir. Aynı şekilde ekipman olanakları faktörü de kullanıcı memnuniyetinde son faktör olarak ortaya koyulmuştur. Özellikle doğa tabanlı rekreasyon alanlarında doğa güzellikleri, aktivite olanakları gibi faktörler, ekipman olanaklarına göre daha ön planda olmaktadır.

Kullanıcıların kişisel özellikleri, mekan kullanım özellikleri ve kullanıcı memnuniyeti arasındaki ilişkileri incelediğimizde, ulaşılabilirlik, cinsiyet, yaş ve mekana geline uzaklığın kullanıcı memnuniyeti ile ilişkili olmadığı ortaya koyulmuştur.

Kullanıcı memnuniyetinin çevre yanlısı davranış eğilimi üzerindeki etkilerini incelediğimizde, en yüksek etki eden memnuniyet faktörleri sırasıyla “doğal güzellikler”, “aktivite olanakları”, “sosyalleşme” ve “ekipman olanakları” olduğu görülmektedir. “ulaşılabilirlik” memnuniyetinin çevre yanlısı davranış eğilimi üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisinin olmadığı ortaya koyulmuştur. Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre, kullanıcı memnuniyet faktörleri ve çevre yanlısı davranış eğilimi üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkiye sahiptir. Bu sonuç Halpenny (2010)ve Ramkisson ve Mavondo (2014)'ün çevre yanlısı davranış üzerine yapmış olduğu çalışmalar ile benzerlik göstermektedir. Bu çalışma, Vaske ve Kobrin (2001) ile Walker ve Chapman (2003)'in; özellikle doğa tabanlı rekreasyon alanlarında mekana duyulan pozitif memnuniyetin çevre yanlısı davranışların oluşmasıyla sonuçlandığı çalışmasını destekler niteliktedir. Özellikle doğal güzelliklerin korunması ve insanlara sosyalleşebilecekleri aktivite alanlarının planlanması, kullanıcıların o mekanlarda daha fazla zaman geçirmesine olanak sağlamaktadır. Bu sayede kullanıcıların buldukları mekanlarda memnuniyet duygusu oluşturmalarına ve bunun sonucunda da o mekana karşı çevre yanlısı davranış eğilimi oluşturacağı düşünülmektedir.

Kullanıcı memnuniyeti ve çevre yanlısı davranış eğilimi arasındaki ilişkiyi açıklayan bu çalışma, özellikle kültürel ve doğal kaynakları korumakla görevli planlayıcılar, yöneticiler ve kullanıcılar açısından oldukça önemlidir. Ayrıca peyzaj ve doğal kaynakların korunmasına destek için, insanların kararlarını hangi faktörlerini etkilediğini ortaya koyan bu çalışma bu boyutuyla gelecekte yapılacak çalışmalar için yol gösterici olabilir. İnsanların gereksinimlerinin çeşitliliği ve çevresel özelliklerin zenginliği düşünüldüğünde, bu çalışma tüm memnuniyet kriterlerini ortaya koyduğu iddia edilemez. Bu boyutuyla çalışmanın eksik yönlerinin olduğu düşünülebilir. Bu eksikliklere bağlı olarak araştırmanın ileriki aşamalarına ilişkin şu önerilerde bulunulabilir. Birden fazla doğa tabanlı rekreasyon alanları bir arada değerlendirilmeli ve bu çalışma ile örtüşmeleri kontrol edilmelidir. Çalışma kapsamında çevre yanlısı davranış eğilimini arttıran en önemli faktörlerin doğal güzellikler, aktivite olanakları ve sosyalleşme faktörleri olduğu düşünülürse, kullanıcıların doğaya müdahale etmeden, sosyalleşebilecekleri aktivite alanlarının planlanması üzerine daha detaylı çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

Altunkasa M.& Uzun G (1991). “Rekreasyonel Planlamada Arz ve Talep”, Çukurova Üniversitesi Yayınları: 6-80, Adana.

Anonim (1981). Doğu Karadeniz Havzası Toprakları, Topraksu Genel Müdürlüğü, Topraksu Kartografya Müdürlüğü Basımevi, Ankara, 1981

Canter, D. & Rees, K. (1982). “A multivariate Model of Housing Satisfaction”, Applied Psychology, 31(2), 185-207.

Çetinkaya, G.; Erman, A.,& Uzun, M. S. (2015). “Determination of the Recreational Park Users Satisfactions and Dissatisfactions Factors Rekreasyonel Amaçlı Park Kullanıcılarının Memnuniyet ve Memnuniyetsizlik Faktörlerinin Belirlenmesi”, Journal of Human Sciences, 12(1), 851-869.

- Eisenhauer, B. W.; Krannich, R. S., & Blahna, D. J. (2000). "Attachments to Special Places on Public Lands: An Analysis of Activities, Reason for Attachments, and Community Connections", *Society & Natural Resources*, 13(5), 421-441.
- Flather CH.& Cordell HK. (1995). "Outdoor Recreation: Historical and Anticipated Trends", In: Knight RL, Gutzwiller KJ, editors. *Wildlife and Recreationists: Coexistence Through Management*, Washington DC, USA: Island Press.
- Halpenny, E. A. (2006). "Environmental Behaviour, Place Attachment and Park Visitation: A Case Study of Visitors to Point Pelee National Park.
- Halpenny, E. A. (2010). "Pro-Environmental Behaviours and Park Visitors: The Effect of Place Attachment", *Journal of Environmental Psychology*, 30(4), 409-421.
- Herting, J. R. & Guest, A. M. (1985). "Components of Satisfaction With Local Areas in the Metropolis", *The Sociological Quarterly*, 26(1), 99-116.
- Kyle, G.; Bricker, K.; Graefe, A., & Wickham, T. (2004). "An Examination of Recreationists' Relationships With Activities and Settings", *Leisure Sciences*, 26(2), 123-142.
- Kyle, G.; Graefe, A.; Manning, R., & Bacon, J. (2004). "Effects of Place Attachment on Users' Perceptions of Social and Environmental Conditions in a Natural Setting", *Journal of Environmental Psychology*, 24(2), 213-225.
- Lopez-Mosquera, N.& Sanchez, M. (2011). "Emotional and Satisfaction Benefits to Visitors as Explanatory Factors in the Monetary Evaluation of Environmental Goods, An Application to Periurban Green Spaces", *Land Use Policy*, 28(1), 151-166.
- McLean, D. D.; Hurd, A. R. & Jensen, R. R. (2005). "Using Q-Methodology in Competency Development for CEOs in Public Parks and Recreation", *Managing Leisure*, 10(3), 156-165.
- Müdürrisoğlu, H.; Yerli, Ö.; Turan, A. A. & Duru, N. (2005). "ROS (Rekreasyonel Fırsat Dağılımı) Yöntemi ile Abant Tabiat Parkı'nda Kullanıcı Memnuniyetinin Belirlenmesi", *Tarım Bilimleri Dergisi*, 11(4), 397-405.
- Neal, J. D., & Gursoy, D. (2008). "A Multifaceted Analysis of Tourism Satisfaction, *Journal of Travel Research*, 47(1), 53-62.
- Newman, P., & Dawson, C. P. (1998). "The Human Dimensions of The Wilderness Experience in The High Peaks Wilderness Area", Master's thesis, State University of New York. College of Environmental Science and Forestry, Syracuse, NY).
- Özkan, D. G. (2017). "Kentsel Açık Mekan Çevresel Özelliklerinin Yere Bağlılık Duygusu Üzerindeki Etkileri: K.T.Ü. Kanuni Kampüsü Örneği", Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Pelletier, L.G.; Legault, L.R., & Tuson, K.M. (1996). "The Environmental Satisfaction Scale: A Measure of Satisfaction With Local Government Conditions and Government Environmental Policies", *Environment and Behavior*, 28(1), 5-26.
- Project for Public Spaces (Ed.). (2000). "How To Turn a Place Around: A Handbook For Creating Successful Public Spaces". Project For Public Spaces Incorporated.
- Ramkissoon, H.& Mavondo, F. (2014). "Proenvironmental Behavior: The Link Between Place Attachment and Place Satisfaction", *Tourism Analysis*, 19(6), 673-688.
- Sivek, D. J. & Hungerford, H. (1990). "Predictors of Responsible Behavior in Members of Three Wisconsin Conservation Organizations", *The Journal of Environmental Education*, 21(2), 35-40.
- Stankowich T. (2008). "Ungulate Flight Responses to Human Disturbance: A Review and Meta-Analysis", *Biol Conserv.* 141: 2159-2173.
- Stedman, R.C. (2002). "Toward a Social Psychology of Place: Predicting Behavior From Place-Based Cognitions, Attitudes and Identity", *Environment and Behavior*, 34(5), 561-581.
- Uzun, S. (2005). "Kırsal Ve Kentsel Alanlardaki Parklarda Kullanıcı Memnuniyeti: Gölcük Orman İçi Dinlenme Alanı Ve İnönü Parkı Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.

- Uzzell, D.; Pol, E. & Badenas, D. (2002). "Place Identification, Social Cohesion, and Environmental Sustainability", *Environment and Behavior*, 34(1), 26–53.
- Walker, G. J. & Chapman, R. (2003). "Thinking Like a Park: The Effects of Sense of Place, Perspective-Taking, and Empathy on Pro-Environmental Intentions", *Journal of Park & Recreation Administration*, 21(4).
- Yuksel, A.; Yuksel, F. & Bilim, Y. (2010). "Destination Attachment: Effects On Customer Satisfaction and Cognitive, Affective and Conative Loyalty", *Tourism management*, 31(2), 274-284.